«شرق» برداشت‌های متفاوت تهران و آژانس را از سفر گروسی به ایران بررسی می‌کند

نقطه سر خط؟

شرق: پیرو گزارش روز گذشته «شرق» که عنوان شده بود اثربخش‌بودن سفر گروسی به تهران در بازگشت او به وین و مواضعش در مقر آژانس بین‌المللی انرژی اتمی روشن می‌شود، به فاصله ساعاتی پس از بازگشت مدیر کل به وین، شاهد برگزاری یک نشست خبری برای بررسی نتایج این سفر و دیدار و گفت‌وگوهای گروسی با مقامات تهران بودیم. درمجموع اگرچه لحن مدیرکل برخلاف گزارش هفته پیش آژانس بین‌المللی انرژی اتمی درباره فعالیت‌های هسته‌ای ایران مثبت و سازنده بود و حتی از توافقاتی با تهران گفت اما تکذیبیه روز یکشنبه درخصوص بخشی از ادعاهای گروسی سبب شد برخی خوش‌بینی‌ها روی واقعیت به خود نگیرند. حال چنین به نظر می‌رسد که تضاد برداشت ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی از نتایج سفر گروسی به تهران درگیر جنگ روایت‌هایی شده است که می‌تواند مشابه با مذاکرات هسته‌ای عملا به تداوم اختلاف منجر شود؛ چراکه در گفت‌وگوهای وین نیز نبرد روایت‌های تمام‌عیاری بین غرب و تهران در جریان بود که نهایتا وضعیت را به نقطه فعلی کشاند.

ازبیانیه مشترک تا نشست خبری در وین

در پایان سفر دوروزه رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، به تهران و دیدار و مذاکره با مقامات عالی‌رتبه کشورمان، سازمان انرژی اتمی ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، بعدازظهر شنبه بیانیه مشترک همکاری صادر کردند.

متن این بیانیه به شرح زیر است:

بیانیه مشترک سازمان انرژی اتمی ایران (AEOI) و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA) به تاریخ چهار مارس ۲۰۲۳ (۱۳ اسفند ۱۴۰۱) تهران

مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی آقای رافائل گروسی در تاریخ سوم و چهارم مارس ۲۰۲۳ (۱۲ و ۱۳ اسفند ۱۴۰۱) از جمهوری اسلامی ایران بازدید کرد. وی در این سفر با جناب آقای دکتر ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهوری اسلامی ایران و جناب آقای دکتر حسین امیرعبداللهیان، وزیر امور خارجه و جناب آقای مهندس محمد اسلامی، معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان انرژی اتمی ایران دیدار و گفت‌وگو کرد. این نشست‌های سطح بالا به اهمیت برداشتن گام‌هایی به‌منظور تسهیل همکاری‌های گسترده‌تر جهت تسریع در حل مسائل پادمانی باقی‌مانده به نحو مقتضی پرداخت. دو طرف اعتقاد دارند که چنین تعاملات مثبتی می‌تواند راه را برای توافق‌های گسترده‌تر بین دولت‌های عضو هموار کند.

سازمان انرژی اتمی ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی درخصوص موارد زیر به توافق رسیدند:

تعاملات بین آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و ایران با روحیه همکاری و با رعایت کامل صلاحیت‌های آژانس و حقوق و تعهدات جمهوری اسلامی ایران براساس موافقت‌نامه‌های جامع پادمانی صورت خواهد پذیرفت. درخصوص مسائل پادمانی باقی‌مانده مربوط به سه مکان، ایران آمادگی خود را برای ادامه همکاری و ارائه اطلاعات و دسترسی بیشتر به‌منظور رسیدگی به مسائل پادمانی باقی‌مانده اعلام کرد. ایران به‌صورت داوطلبانه به آژانس اجازه می‌دهد تا چنانچه مقتضی باشد، فعالیت‌های راستی‌آزمایی و نظارت بیشتر را اجرا کند. روش اجرای آن طی یک نشست فنی که به‌زودی در تهران برگزار می‌شود، بین دو طرف مورد توافق قرار خواهد گرفت.

پس از صدور این بیانیه مشترک، گروسی در واپسین ساعات روز شنبه تهران را به مقصد وین ترک کرد و همان شب مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی طی یک کنفرانس خبری در وین به ارزیابی سفر خود به ایران پرداخت. در این کنفرانس خبری، گروسی درباره خروجی سفرش به ایران گفت: «این بازدید مهمی برای من بود. فرصتی برای گفت‌وگو با رئیس‌جمهور و وزیر خارجه ایران پیدا کردم». مدیرکل در ادامه به این مهم نیز اشاره کرد که آژانس انرژی اتمی توانسته است یافته‌های غیرمنتظره‌ای درخصوص حدود غنی‌سازی در ایران به دست آورد. این دیپلمات دراین‌باره تصریح کرد: «تلاش کردم تا همه‌چیز را به مسیر خود بازگردانم. بیانیه مشترک ما به این مسئله رسیدگی می‌کند». البته گروسی در بخش دیگری از کنفرانس خبری خود عنوان کرد که آژانس اتمی در تلاش بوده تا شفاف‌سازی‌هایی درخصوص برخی سایت‌ها در ایران دریافت کند. وی با اشاره مجدد به دیدار با سیدابراهیم رئیسی گفت: «زمانی که با رئیس‌جمهور ایران گفت‌وگو دارم، درخصوص جزئیات فنی سایت‌های اعلام‌نشده گفت‌وگو نمی‌کنیم، بلکه درباره همکاری‌های‌مان و اینکه زمان آن رسیده که نتیجه‌ای حاصل شود، به صحبت می‌پردازیم». مدیرکل آژانس در ادامه روی این نکته مانور داد که «ما باید اطمینان حاصل کنیم که توانایی لازم برای بازرسی از سایت‌ها را در اختیار داشته باشیم. آنچه مهم است این است که بتوانیم حساب هر گرم مواد غنی‌سازی‌شده را داشته باشیم و این محور تبادل نظرات ما بوده است. ما درخصوص شماری از اقدامات ملموس از جمله دسترسی به اطلاعات و برخی مکان‌ها به توافق رسیدیم. وی افزود: ما به زودی دیدارهایی فنی با ایران خواهیم داشت». همچنین خبرگزاری رویترز گزارش داد که گروسی در وین در پاسخ به سؤالی مبنی بر اینکه آیا «تمامی تجهیزات نظارتی» دوباره نصب خواهد شد که در تابستان گذشته و به دنبال اقدامات متقابل ایران پس از صدور قطع‌نامه ضد ایرانی در نشست پیشین شورای حکام غیرفعال شده بود، گفت: «بله». اگرچه به گفته او، این اقدام در برخی محل‌ها انجام خواهد شد. رویترز همچنین نوشت: «گروسی در پاسخ به اینکه گفت‌وگوهای بعدی آژانس با مقامات ایران درباره تعیین جزئیات اقدامات پیش‌رو چه زمانی انجام خواهد شد، تأکید کرد: «خیلی خیلی زود». او در پاسخ به اینکه در نشست شورای حکام قطع‌نامه‌ای علیه ایران صادر می‌شود یا نه؟ عنوان کرد که «جواب این پرسش نزد کشورهای عضو شورای حکام است و آنها تصمیم می‌گیرند این کار را انجام دهند یا خیر». گروسی به ضرورت غنی‌سازی ۶۰ درصد در ایران هم پرداخت و دراین‌باره بیان کرد: «لزومی ندارد که آنها (ایران) به من توضیحی بدهند که چرا در سطح ۶۰ درصد غنی‌سازی می‌کنند. چیزی که مهم است ما باید بتوانیم راستی‌آزمایی کنیم که چگونه این کار را انجام می‌دهند. آنها میزانی که می‌خواهند غنی‌سازی کنند اعلام می‌کنند و ما نظارت می‌کنیم». مدیر کل در بخش مهمی از نشست خبری وین به جزئیات برنامه همکاری پیش‌رو میان ایران و آژانس پرداخت و در این رابطه توضیحاتی ارائه داد. گروسی گفت: «ما بر برخی از اقدامات قطعی موافقت کردیم که شامل برخی دسترسی‌ها می‌شود و ما درباره ارزیابی‌ها و نتایجمان گزارش خواهیم داشت. برخی دیدارهای فنی را خیلی زود آغاز می‌کنیم. اگر می‌خواهید که به شما بگویم که مثلا فلان روز و فلان ساعت به مریوان یا تورقوزآباد می‌رویم، نمی‌توانم به شما بگویم. اما می‌توانم بگویم که ما توافق کردیم برخی دسترسی‌ها به مکان‌ها، افراد و تجهیزات داشته باشیم». گروسی با بیان اینکه «سایت فردو به بازرسی بیشتر نیاز دارد» اظهار کرد: «ما شدت بازرسی در این تأسیسات را افزایش خواهیم داد. بازرسی‌ها از سایت فردو ۵۰ درصد افزایش خواهد داشت که پیشرفت بسیار مهمی از نظر شفافیت به شمار می‌آید و تجهیزات نظارتی فعالیت‌های هسته‌ای در تعدادی از اماکن دوباره نصب می‌شود». البته این دیپلمات ارشد قدری خوش‌بینی را چاشنی مواضعش کرد و گفت: «من فکر می‌کنم که حرف‌های من شنیده شد و فکر می‌کنم که به‌زودی نتایج را می‌بینیم». وی تأکید داشت که براساس توافق‌هایی که در تهران صورت گرفته، برخی از نظارت‌هایی که در گذشته متوقف شده بود، از سر گرفته می‌شود. درباره برخی کاهش نظارت‌ها در راستی‌آزمایی‌ها طی ماه‌های اخیر خبر از یک توافق داد و گفت که بر مبنای توافقات جدید این نظارت‌ها دوباره برقرار شود.

البته گروسی به این مهم نیز اشاره کرد که «ما براساس توافق‌های پادمانی به ایران گفتیم که برخی از تأسیسات به نظارت‌های بیشتر نیاز دارد و ایرانی‌ها موافق کردند». وی درباره کشف ذرات ۸۴ درصد در تأسیسات غنی‌سازی ایران گفت: «ما درباره انگیزه‌ها قضاوت نمی‌کنیم، ما یک رویداد را دیدیم که نیاز به روشن‌سازی دارد. در برخی از این تأسیسات گاهی اوقات ممکن است که برخی پیک‌ها رخ دهد. ما ذرات با غنی‌سازی با غنای بالاتر دیدیم، اما درمجموع مشاهده کردیم که غنی‌سازی در این سطح ادامه نداشت و مواد غنی‌سازی در این سطح انباشت نشده است. ما باید با اپراتور صحبت کنیم و شکل ترکیب‌بندی آبشار سانتریفیوژ را بررسی کنیم».

از تکذیب رسانه نزدیک به شورای عالی امنیت ملی تا جلسه کمیسیون امنیت ملی

این گفته‌های گروسی در کنار بیانیه مشترک با تهران که تقریبا با همدیگر همپوشانی داشتند، برخی‌ها را امیدوار به گشایش‌های نسبی در مسیر پرپیچ‌وخم حل اختلافات پادمانی کرده بود تا جایی که حتی در رسانه‌ها و محافل کارشناسی ادعای مهیاشدن مسیر احیای برجام به میان آمد، غافل از اینکه به فاصله ساعاتی بعد از مواضع گروسی در نشست خبری شنبه‌شب در وین شاهد تکذیب این سخنان بودیم که موضوع را پیچیده کرد و به تبع آن دستاوردها و نتایج سفر دوروزه گروسی به ایران در هاله‌ای از ابهام فرورفت. آن‌گونه که رسانه نزدیک به شورای عالی امنیت ملی اعلام کرد، از اساس خبر دسترسی به افراد و اماکن سه‌گانه مورد ادعای آژانس یا نصب دوربین‌های جدید کذب است. نورنیوز در توییتی نوشت: «مهم‌ترین نتیجه سفر مدیرکل آژانس به تهران، دستیابی به الگوی مشترک برای تسریع در همکاری‌های پادمانی در چارچوب وظایف ایران و اختیارات قانونی آژانس با رعایت قانون اقدام راهبردی بوده است. خبر دسترسی به افراد و اماکن سه‌گانه مورد ادعای آژانس یا نصب دوربین‌های جدید کذب است». به موازات این تکذیبیه رسانه نزدیک به شورای عالی امنیت ملی، شاهد برگزاری نشست کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی با محمد اسلامی و بهروز کمالوندی برای بررسی ابعاد و نتایج سفر رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، به تهران بودیم که بر اساس اخبار منتشرشده از دل این جلسه، گویا هم رئیس سازمان انرژی اتمی و هم سخنگوی این سازمان مشابه با شورای عالی امنیت ملی بخشی از ادعاهای گروسی را رد کرده‌اند. آن‌طور که سخنگوی کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس با اشاره به جلسه دیروز (یکشنبه) این کمیسیون گفته است: «در این جلسه آقای کمالوندی در پاسخ به سؤالات مطرح‌شده از سوی نمایندگان، ادعای مطرح‌شده درباره دسترسی آژانس به افراد را رد کرد». البته ابوالفضل عمویی بیان کرد: «با توجه به اینکه در فردو افزایش فعالیت هسته‌ای داشته‌ایم، بر اساس استانداردهای متعارف بازرسی آژانس، دفعات بازرسی از این سایت افزایش دارد». سخنگوی کمیسیون امنیت ملی به سخنان رئیس سازمان انرژی اتمی در این جلسه هم گریزی زد و بیان کرد: «آقای اسلامی با تشریح آخرین وضعیت برنامه هسته‌ای کشور در تولید و ذخایر اورانیوم غنی‌شده، خاطرنشان کرد در هفته‌های اخیر کسانی که مخالف برنامه هسته‌ای ما هستند، با تمرکز بر برخی موارد ازجمله یافتن ذره‌ای اورانیوم فراتر از ۶۰ درصد یا طرح سؤال درباره نحوه چینش آبشارهای جدید سانتریفیوژها (DIQ)، سعی می‌کردند به فضای سیاسی علیه برنامه هسته‌ای ما دامن بزنند که ما در چارچوب پادمان و در گفت‌وگو با مقامات آژانس، ابهام نسبت به این موضوعات را برطرف کردیم و به نوعی بهانه را از دشمنان گرفتیم. در موضوعات باقی‌مانده ازجمله سه مکان هم طبق پادمان با آژانس همکاری خواهیم کرد». عمویی ادامه داد: در این جلسه آقای کمالوندی هم با تشریح مواد سه‌گانه مورد توافق در بیانیه مشترک سازمان انرژی اتمی و آژانس بین‌المللی، گفت ملاک ما برای همکاری با آژانس، پادمان است و طبق قانون اقدام راهبردی مجلس تا زمانی که تحریم‌ها طبق توافق رفع نشود، ایران نظارت‌های فراپادمانی را اجرا نمی‌کند. عمویی این را هم مطرح کرد که بر اساس گزارش ارائه‌شده در جلسه، نحوه نظارت و راستی‌آزمایی بعدی در جلسه فنی که در آینده بین ایران و آژانس در تهران برگزار خواهد شد، مورد توافق قرار خواهد گرفت.

چرایی بروز تضاد روایت‌ها از نگاه مسکو

در این بین که شاهد بروز اختلاف و تضاد روایت میان ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی بر سر بخشی از توافق‌های صورت‌گرفته در جریان سفر رافائل گروسی به تهران هستیم، روسیه با انتقاد از انتشار عمدی اخبار محرمانه مربوط به فعالیت‌های هسته‌ای ایران، آن را عامل بروز این اختلاف‌ها می‌داند. در همین زمینه نماینده روسیه در سازمان‌های بین‌المللی در پیام خود برای پاسخ به توییت یک کارشناس درباره توافقات انجام‌شده در جریان سفر رافائل گروسی به ایران نوشت: «حذف دوربین‌ها از تأسیسات هسته‌ای ایران نتیجه آشکار قطع‌نامه تروئیکای اروپا با حمایت آمریکا در شورای حکام علیه ایران بود. جبران این اشتباه استراتژیک و غیرمسئولانه کار ساده‌ای نیست». این دیپلمات ارشد روس در پیامی دیگر به اظهارات گروسی در تهران برای ابراز تأسف درباره درز اطلاعات محرمانه آژانس اتمی به بیرون اشاره کرد و نوشت: «برخی از کشورهای عضو آژانس بین‌المللی انرژی اتمی همیشه اطلاعات حساس را افشا می‌کنند. این تقصیر دبیرخانه آژانس نیست». وی افزود: «به احتمال زیاد می‌توانیم کشورهای عضوی را شناسایی کنیم که اطلاعات محرمانه را به‌منظور پیچیده‌ترکردن بحث‌ها در شورای حکام آژانس اتمی افشا می‌کنند».

جنگ روایت‌ها یا تضاد برداشت؟

فارغ از اینکه کدام‌یک از دو طرف (ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی) واقعیت‌های مربوط به نتایج و توافق‌های سفر گروسی به تهران را منعکس می‌کنند، نفس این تضاد روایت‌ها حکایت از آن دارد که عمق و گستردگی اختلاف‌های پادمانی بیش از آن است که بتوان با یک سفر دوروزه، انجام دو دور مذاکره و دیدار با بخشی از مقامات ایرانی حل‌وفصل شود. این نکته‌ای است که حسین افتخاری در گفت‌وگو با «شرق» بر آن تأکید دارد و پیرو تبیین بیشتر آن از تأثیرات مخرب عوامل مختلف فرابرجامی بر فعالیت‌های هسته‌ای ایران می‌گوید. به باور این تحلیلگر، اگرچه تصور می‌شد با دعوت از گروسی می‌توان همه چیز را روی غلتک انداخت و اصطلاحا برای عبور از بحران یا دورکردن بحران، ذیل احتمال صدور قطع‌نامه در نشست پیش‌روی شورای حکام دست به انعطاف زند اما به اذعان افتخاری وضعیت به‌مراتب پیچیده‌تر از آن است که بشود با این‌دست اقدامات تاکتیکی از بحران فعلی عبور کرد. تحلیلگر مسائل بین‌الملل روی برداشت متفاوت دو طرف مانور بیشتری می‌دهد و در این راستا از انتزاعی‌بودن خوانش یکی از دو طرف تهران و آژانس می‌گوید. بااین‌حال، افتخاری در ادامه دست به یک قضاوت تحلیلی می‌زند؛ به باور او، آژانس یک سازمان بین‌المللی است که بر اساس مشی فنی و حقوقی، مسیر روشنی را در بررسی فعالیت‌های هسته‌ای ایران بر عهده دارد. بنابراین از نگاه این کارشناس، مواضع دوگانه گروسی در تهران و وین معنا پیدا نمی‌کند. البته تحلیلگر حوزه برجامی به‌طور کامل رفتار و فشار سیاسی و حتی امنیتی بر آژانس را به‌خصوص در برخورد با ایران رد نمی‌کند. او درعین‌حال به این مهم نیز باور دارد که سیاسی‌کاری‌های آژانس به‌قدری عیان و بی‌برنامه نیست که رافائل گروسی بدون هیچ پشتوانه‌ای از توافقاتی با تهران بگوید که از منظر ایران هیچ‌گاه مطرح نبوده است. حمیدرضا امین‌زاده، دیگر کارشناسی بود که در گپ‌وگفت خود با «شرق»، به بخش مهمی از گفته‌های حسین افتخاری بازمی‌گردد و دست به تبیین و تشریح بیشتر آن می‌زند. از نگاه این کارشناس، تهران برای عبور از بحران نشست فصلی شورای حکام سعی کرد با دعوت از مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به توافقاتی نسبی دست پیدا کند تا هرگونه سناریوی ضدایرانی را بی‌اثر کند. حال پس از انجام این سفر و صدور بیانیه مشترک روز شنبه، امین‌زاده این سؤال را از «شرق» می‌پرسد که آیا با این سفر و بیانیه مشترک همه چیز حل شده است؟! تحلیلگر حوزه برجامی در پاسخ به سؤال خود اذعان دارد که همه چیز فعلا روی کاغذ است و توافقات به مرحله اجرا نرسیده. از این منظر، کارشناس حوزه بین‌الملل تحلیلی بدبینانه را ارائه می‌کند و معتقد است: «حتی اگر این تضاد برداشت از سفر گروسی مطرح نبود، احتمال بسیار زیادی داشت که پس از نشست فصلی شورای حکام، همین توافقات نیم‌بند روی کاغذ هم به مرحله اجرا نرسد»؛ چراکه وی معتقد است عمق اختلاف‌ها با عبور از نشست فصلی بیشتر خود را نشان خواهد داد. مفسر حوزه برجامی در پاسخ به این سؤال که آیا همین توافقات نیم‌بند صورت‌گرفته هم می‌تواند به مرحله اجرا برسد یا خیر؟ از تأثیرگذاری سیر تحولات و خروجی نشست شورای حکام می‌گوید. به باور او باید منتظر ماند و دید چه اتفاقاتی در روزها و هفته‌های آتی روی خواهد داد تا به ارزیابی درست‌تری از روند تعامل آژانس و تهران برسیم. محمدعلی ادریسی هم کارشناس دیگری بود که در گفت‌وگویش با «شرق» از همان ابتدا جملاتی کلیدی را مطرح و پیرو آن عنوان کرد: «برجامی در کار نیست؛ هرچه هست تلاش برای تحمیل توافق جدید از جانب ایالات متحده آمریکا و اروپایی‌ها به ایران است». با ذکر همین دو جمله، این کارشناس اذعان دارد که چون تهران هم می‌داند در شرایط کنونی تحمل تصاعد تنش و بحران را به‌خصوص با افزایش چالش‌های اقتصادی ندارد، سعی کرده است به نحوی رفتار کند که فعالیت‌های هسته‌ای را برای خود با هدف موازنه قوا حفظ کند». با چنین برداشتی که ادریسی از چرایی دعوت تهران برای حضور گروسی و تلاش در جهت رسیدن به توافق با آژانس مطرح کرد، وی یک برداشت سیاسی داخلی را هم به تحلیل‌های خود اضافه می‌کند و یادآور می‌شود: «سکوت طیفی از جریان رادیکال همسو با دولت در یک‌سو و انتقادها و حمله‌های طیف دیگر جریان رادیکال به سفر گروسی از سوی دیگر، صرفا یک دوگانه عمدی برای پیش‌بردن تقسیم وظایف است تا دولت را از اتهام انفعال و عقب‌نشینی از مواضعش در قبال برنامه هسته‌ای مبرا کند».

از این منظر، تحلیلگر مسائل بین‌المللی نقدی جدی را به رئیس دولت سیزدهم دارد؛ چراکه به باور او، رئیس دولت سیزدهم امکان تقابل با جریان رادیکال داخلی را در این موضوع ندارد. از نگاه این تحلیلگر، اگرچه رئیسی در خفا برای حل بخشی از مشکلات فعلی کشور به احیای برجام نیاز دارد، اما درعین‌حال رئیس‌جمهور سعی دارد ماهی خود را از احیای توافق هسته‌ای به نحوی صید کند که پایش خیس نشود. یعنی به باور این مفسر سیاسی، رئیسی درصدد است برجام طوری احیا شود که کسی او را مسئول و مقصر تبعات بعدی نداند تا به زعم ادریسی، سناریوی حمله به روحانی و ظریف برای او و دولت سیزدهم هم تکرار نشود. به همین دلیل از منظر این مفسر برجامی، از یک طرف با بحرانی‌شدن پرونده هسته‌ای در آستانه نشست فصلی شورای حکام، دولت رئیسی از گروسی دعوت می‌کند تا به یک راه‌حل فوری دست پیدا کند اما از آن سو نمی‌تواند روی توافقات صورت‌گرفته مانور دهد.

گزارش

تلاش برای جلوگیری از «تذکر» نماینده معترض به ادامه مسمومیت دانش‌آموزان

مجلس «متشنج» شد

با ادامه موج مسمومیت دانش‌آموزان، همچنان خبری از شناسایی عوامل این حمله‌ها به مدارس نیست. تعلل در کنترل شرایط و تأمین امنیت دانش‌آموزان سبب انتقاد نمایندگان مجلس از مسئولان شده است که البته خوشایند برخی از نمایندگان تندروی بهارستان‌نشین نبود. درحالی‌که نظری، نماینده خلخال، قصد بیان تذکری درباره مسمومیت تعدادی از دانش‌آموزان در خلخال را داشت، کریمی‌قدوسی، نماینده مشهد، قصد ممانعت از بیان تذکر او را داشت که همین موضوع باعث شد برای دقایقی جو مجلس متشنج شود. در جلسه علنی نوبت صبح دیروز (یکشنبه) مجلس و در جریان بررسی جزئیات لایحه بودجه، سیدغنی نظری، نماینده خلخال، در تذکری گفت: مسمومیت سریالی دانش‌آموزان به خلخال رسید و مردم ناراحت و عصبانی هستند. در این هنگام محمدباقر قالیباف رئیس مجلس شورای اسلامی خواست که درباره بودجه تذکر خود را بیان کند. در واکنش به این صحبت، نظری گفت: آقای قالیباف در شهرستان خلخال دانش‌آموزان به دلیل مسمومیت به بیمارستان رفته‌اند و بعد شما توقع دارید من درباره چه چیزی صحبت کنم؟ وظیفه من این است که بگویم دستگاه‌ها موضوع را پیگیری کنند و از دستگاه‌های مسئول این را مطالبه کنم. از صبح مردم به من زنگ می‌زنند و می‌خواهند که موضوع را پیگیری کنم. نظری دوباره گفت: دانش‌آموزان در خلخال مسموم شده‌اند و من باید اعلام کنم؛ گویا آقای کریمی‌قدوسی ناراحت می‌شوند، پس من دیگر حرفی نمی‌زنم. اشاره نظری به این موضوع بود که در زمان بیان تذکرش کریمی‌قدوسی بالای صندلی او ایستاده بود و درحال بیان صحبت‌ها و توضیحاتی به نظری بود. قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی، در واکنش به این صحبت‌های نظری گفت که پیگیری وظیفه ماست و در آن شکی نیست. بعد از صحبت‌های نظری، محمودوند نماینده خرم‌آباد با فریاد گفت که کریمی‌قدوسی چه کاره است؟ سپس محمودوند در کنار صندلی نظری حاضر شد و همین باعث شد تعداد دیگری از نمایندگان هم در کنار صندلی نظری حاضر شوند و مشغول گفت‌وگو شوند. محمودوند از نمایندگان می‌خواست نسبت به موضوع مسمومیت اعتراض کنند و حرف بزنند؛ در همین حین موسی غضنفرآبادی، نماینده بم، از مکالمه نمایندگان با تلفن همراهش فیلم می‌گرفت. دقایقی بعد جواد کریمی‌قدوسی، نماینده مشهد، در تذکری در واکنش به صحبت‌های نظری، نماینده خلخال گفت: آقای نظری بیان داشت که من نمی‌گذارم او صحبت کند؛ بنده هم مثل نمایندگان در اینجا نشسته و در جمع خودمان صحبت می‌کنم، تریبون مجلس دست من نیست که بخواهم حرف کسی را قطع کنم، این اختیار رئیس مجلس شورای اسلامی است. وی اضافه کرد: من این نکته را با دلسوزی به برخی از همکاران گفته‌ام که در موضوع مسمومیت دانش‌آموزان عزیز توجهات لازم را داشته باشند. آقای قالیباف هم به چهار کمیسیون مأموریت داده که این کمیسیون‌ها جلسات خود را تشکیل داده‌اند و همچنان پیگیری‌ها ادامه دارد. علاوه بر این رئیس‌جمهور هم به وزرای کشور و اطلاعات دستور پیگیری داده است، شب گذشته هم آقای وحیدی، وزیر کشور، بیانیه حکیمانه‌ای منتشر کرد. این عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی گفت: نظام جمهوری اسلامی ایران صادق در برابر مردم و مقتدر در برابر دشمن است، نظامی است که توانسته پوزه ۴۷ سرویس اطلاعاتی دشمن را در جنگ ترکیبی اخیر به خاک بمالد، پس آیا نمی‌تواند از پس چنین توطئه‌ای برآید؟ کریمی‌قدوسی در پایان گفت: از همکاران تقاضا دارم که با فضایی که دشمن در پی ایجاد التهاب است، آشنا باشند و بنزین در التهاب دشمن نریزند. کمیسیون امنیت ملی هم دغدغه دارد. اجازه ندهیم این موضوعات باعث ایجاد التهاب در جامعه شود. در همین رابطه حجت‌الاسلام احمدحسین فلاحی با بیان اینکه به‌طورکلی مسمومیت دانش‌آموزان یک اتفاق عادی نیست، اظهار کرد: احتمالا مسمومیت دانش‌آموزان در ردیف اقدامات تروریستی قرار می‌گیرد. بر این اساس بنده چندی پیش طرح «ایجاد مرکزی برای مرجعیت علمی برای مقابله با تهدیدات زیستی» را در مجلس تدوین کرده و ارائه دادم. فلاحی ادامه داد: «طرح ایجاد مرکزی برای مرجعیت علمی برای مقابله با تهدیدات زیستی» مراحل قانونی خود را در مجلس طی می‌کند و معتقدم که ما به مرکز یا قرارگاهی برای این کار نیاز داریم؛ چراکه بیوتروریسم و تهدیدات زیستی هر لحظه ممکن است علیه کشوری به کار گرفته شود. عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه ما از لحاظ امنیتی جزء کشورهای پیشرفته هستیم و به‌هیچ‌وجه پذیرفتنی نیست که مسمومیت دانش‌آموزان چند ماه طول بکشد، گفت: حتما باید با کسانی که عامل یا عوامل این قضیه در داخل و خارج از کشور هستند، برخورد جدی شود. وظیفه دستگاه‌های امنیتی و بهداشتی کشور آن است که درباره این موضوع اطلاع‌رسانی جامع، کامل و به‌موقع انجام دهند و مردم را از نگرانی خارج کنند.

ادامه از صفحه اول

چقدر زود دیر می‌شود

در میان آنان جوان سیدجواد طباطبایی پرشورتر می‌نمود و به‌سرعت در میان اهل علم و قلم به‌عنوان استادی کامل و دانشوری فاضل شناخته شد و از مشاهیر ایران و از افاضل دوران شد. او درخت اندیشه را چنان شاخ و برگ می‌داد و شهد کلام و حقیقت پیام را به گونه‌ای به دانش‌پژوهان منتقل می‌کرد که کلاس درس به مجلسی نغز مبدل می‌شد و مخاطب به وجد می‌آمد؛ اما او تواضع، فروتنی، مصابرت و شکیبایی امثال دکتر بشیریه را نداشت و چون خدنگی راست‌قامت در مقابل کژی‌ها، شعله جانش روشن‌تر می‌شد و با زبانی آتشین و پر حرارت، بدون مداهنه، در عین استواری نظر و نکته‌اندازی‌های بدیع مشعل چهره فروزان می‌کرد و با تقبیح مخاطب او را به سخره می‌گرفت و به تندی شتم می‌کرد و با رویکردی جسورانه با دلیری و رادمردی با جهل می‌جنگید و بدون توجه به مصلحت بر حقیقت پای می‌فشرد؛ لذا او اولین کسی بود که تبر اخراج بر قامت برافراشته‌اش فرو نشست و باید کرسی استادی را ترک می‌کرد که کرد و با علو طبعی که داشت حتی برای بردن وسایل شخصی‌اش به دانشکده برنگشت. بعد از او دیگر اساتید نامدار این مرکز علمی و آموزشی یکان، دوگان یا دار فانی را وداع گفتند یا جلای وطن کردند و جولانگاه امید دانش‌پژوهان به دام حرمان گرفتار آمد و شد آنچه نباید می‌شد. دکتر طباطبایی نقطه عزیمت تلاش‌های علمی خود را بر زوال اندیشه و انحطاط ایران متمرکز کرده بود. اگر او با دهای تمام و خرد بسیار با کمال فضل و بلاغت و استحکام ظرافت و لطافت در سخن و دقت معانی با سلاست عبارات و دقت اشارات، تاریخ اندیشه سیاسی در ایران و اسلام تدریس می‌کرد و این اندیشه‌ها را با غرب می‌سنجید، هدف اصلی وی فهم این نکته کانونی بود که زوال اندیشه به انحطاط ایران انجامیده است. استاد اندیشه سیاسی در هر ترم در هر مقاطع عالی، فقط یک اندیشمند سیاسی را تدریس می‌کرد. از طرفی هگل و ماکیاولی از غرب و از دیگر سو فارابی، ابن خلدون و خواجه نظام‌الملک یا به تعبیر وی ماکیاول شرق از دنیای اسلام تا در یک فرایند مقایسه‌ای تطبیقی امکان فهم فکر فلسفه سیاسی برای مخاطبان بهتر فراهم آید. وی با تسلط کم‌نظیری که به زبان‌های خارجی داشت، کُنه اندیشه را با ریشه‌یابی کلمات و لغات واکاوی کرده و بطن اندیشه فیلسوفان غربی و اسلامی را به دانشجویان به‌درستی انتقال می‌داد. او به‌خوبی دریافته بود که در دنیای اسلام تا زمانی که سیادت عقل بر نقل حاکم بود و آیین از زاویه عقل فهم و درک می‌شد، راه بالندگی و اعتلا هموار بود

کمااینکه قرون چهارم و پنجم هجری اوج این غنای فکری و تمدنی بود؛ اما از زمانی که اخباری‌گری و اهل نقل، عقل را به تعطیلی کشاندند، تمدن اسلامی نیز راه انحطاط و زوال در پیش گرفت. این‌جانب که از مهر ۱۳۷۱ در مقطع کارشناسی ارشد در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران پذیرفته شده بودم، با اغتنام از فرصت پیش‌آمده با دکتر طباطبایی که علاوه بر فضیلت و خبرت علمی و فرهیختگی اخلاقی از تعهد ملی و میهنی بالایی برخوردار بود و با صلابت رأی و اندیشه از هویت و استقلال ملی دفاع می‌کرد، مأنوس شدم. دیر زمانی نگذشت که نقش او در دل همی آویخت و رنگ او به جان همی آمیخت؛ لذا از طالع میمون و بخت همایون توفیق یافتم در همه کلاس‌های ایشان به صورت رسمی یا غیررسمی حضور پیدا کنم و تا آخرین روزهای حضورش در دانشکده از خرمن دانش او خوشه برچینم. آخرین باری که توفیق دیدار دکتر طباطبایی برایم فراهم شد، در همایش صدمین سالگرد مشروطه بود. وقتی یکدیگر را بعد از چند سالی ملاقات کردیم، ایشان مرا به بغل گرفت، ناخودآگاه اشک از دیدگان هر دو جاری شد. در این میان مرحوم احمد بورقانی که خدایش رحمت کند، ناظر ملاقات استاد و دانشجو بودند، او که از دست‌اندرکاران همایش بود، از من خواست که استاد را متقاعد کنم که در این همایش سخن بگویند. من با صدای بلند گفتم استاد حتما در این نشست سخن خواهند گفت. دکتر طباطبایی فرمودند، مثل اینکه دنبال دردسر می‌گردی؟ روزهای آینده من می‌خواهم از کشور خارج شوم و ممکن است به خاطر سخنرانی و مطالبی که مطرح می‌کنم، ممنوع‌الخروج شوم. من هم پاسخ دادم، شما حتما سخنرانی خواهید فرمود؛ اما به گونه‌ای سخن بگویید که مشکلی پیش نیاید. اینجا بود که استاد با سکوت خود رضایت داده و در همایش مشروطه سخنرانی کردند که ارزش این نشست را دوچندان کرد و بر غنای علمی آن فزود. هنوز صدای استاد در این همایش در گوشم طنین‌انداز است. آری اگرچه اخراج دکتر طباطبایی از پالیز علم و ادب و جدایی او از دانشجویانش برای وی بسیار تلخ و دردناک بود و نمی‌توانست با فراخ‌گویی اندیشه‌های خود را اشاعت و اذاعت دهد و با طالبان علم و دانش به مفاوضه و مقاوله نشسته و به محک نقد آنان یافته‌های علمی و فکری خود را بسنجد؛ اما این شرف اکابر علمی و دانشگاهی که در فضل به کمال و در گفتار بی‌مثال بود، تسلیم شرایط نشد و علی‌رغم تألم روحی با جد و جهدی عظیم و سعیی بلیغ با عقال عقل و معانات بسیار عزمش را جزم کرد تا با کوشش رنج‌افزایی این تحدید را به فراغت و فرصت تبدیل کرده، از حطام دنیاوی فطام یافته، پروژه خود را با تخمیر اندیشه، و سختکوشی کم‌نظیر تداوم بخشد. او درخت اندیشه را به گونه‌ای بارور ساخت که شعله‌های آن تا سالیان دراز رخشان و آوازش خروشان خواهد ماند. آثار پرشمار و گنجینه علمی و فکری گرانسنگی که او با مهارت کامل و ابداع فراوان به جامعه علمی و دانشگاهی و کسانی که دغدغه ایرانشهر دارند را از خود به یادگار گذاشت، رهروان این راه سترک در حال و مآل، این میراث بزرگ را توشه مسیر پرفرازونشیب خود خواهند ساخت. اگرچه مشاطه تقدیر بیش‌ازاین به استاد ما امان نداد و خامه پرجوش‌وخروشش از حرکت بازایستاد و اکنون او از دن